

Світлана Мітряєва АВТОРИТЕТНИЙ УЧЕНИЙ

Гордість Закарпаття – це не тільки природа, це також і люди... Становлення, розвиток і результати діяльності Ужгородського національного університету, філій академічних установ у краї тісно пов'язані з ім'ям основоположника і лідера наукової думки у сфері слов'янознавства Івана Михайловича Гранчака. Це ім'я добре відоме в царині історичної науки не тільки Закарпаття, не тільки України, а й у багатьох центральноєвропейських країнах.

Талановитий організатор і вчений, автор багатьох наукових публікацій, досвідчений вдумливий фахівець і надзвичайно працьовита людина, він зробив вагомий внесок у розвиток наукових зв'язків Закарпаття з країнами Центральної Європи, виховав не одне покоління істориків-славістів, досвідчених науковців і практиків, які формують і послідовно забезпечують державну аналітичну складову зовнішньої політики України.

Іван Михайлович залишив по собі пам'ять як фундатор академічної науки на Закарпатті. В 60-х роках минулого століття саме він започаткував роботу із заснування Ужгородського відділу європейських країн Інституту історії НАН України, який після того очолював протягом довгого періоду часу. Ним було створено невеликий академічний колектив фахівців, до складу якого увійшли Степан Пруниця, Олексій Хланта, Андрій Керекеш, Омелян Русин, Петро Халус, Петро Студеняк, Світлана Мітряєва.

Маючи високий авторитет у міжнародних наукових колах, глибокі знання та неабиякий організаторський досвід, І. Гранчак послідовно налагоджував наукові академічні зв'язки невеликої академічної філії, Ужгородського університету, з відомими науковими установами України, СРСР, сусідніх європейських країн – Чехословаччини, Угорщини, Румунії та Польщі.

Саме він був ідеологом та організатором проведення на Закарпатті великих міжнародних і всесоюзних наукових конференцій з проблем

балканістики і слов'янознавства, які стали системними, а не епізодичними, і на які приїздили відомі вчені – славісти, балканісти, вчені, до наукових розвідок яких належали питання Центральної та Східної Європи. Власне, І. Гранчак і створив школу балканістики і слов'янознавства у краї.

Сам Іван Михайлович неодноразово представляв академічну науку Закарпаття на найпрестижніших вітчизняних та європейських наукових конференціях. Саме завдячуючи йому про історичну науку Закарпаття знали в багатьох куточках світу – і в Києві, і в Москві, і в Пряшеві, і в Будапешті, і в інших наукових центрах.

Він був принциповим керівником, заслужено користувався великою повагою друзів, колег, наукових співробітників і, безперечно, студентів.

І. Гранчак умів прислухатися до думки інших, легко находив спільну мову з усіма колегами, завжди допомагав добрим словом і порадою, щедро ділився своїм величезним досвідом, сприяв зростанню кваліфікації молодих науковців. Його поважали за високий професіоналізм, щире серце, принциповість, людяність і повагу до інших.

Але найбільшою перемогою в житті Івана Михайловича, джерелом радості і натхнення для нього була його міцна і дружна родина. Разом із дружиною Анною Дмитрівною в любові й чистоті людських відносин вони разом виховали прекрасних доньок: Ольгу (наразі доктор медичних наук Ужгородського національного університету) та Маріанну (кандидат педагогічних наук Ужгородського національного університету). Вони гідно продовжили науковий шлях батька, хоч і в інших галузях науки.

Зважаючи на пам'ять видатного вченого-славіста і його досягнення, було б доречно, на мою думку, започаткувати на історичному факультеті УжНУ щорічні «Гранчаківські читання» як продовження історичної ретроспективи знань про славистичну науку в краї, не забуваючи про те, Хто був її фундатором.

Володимир Задорожний ІВАН ГРАНЧАК У МОЄМУ ЖИТТІ

Про Івана Михайловича Гранчака написано дуже багато (Див., наприклад: Професор Іван Гранчак: (До 70-річчя від дня народження). – Ужгород, 1997. – С. 1-180). Його творчій особі присвячено десятки публікацій істориків, журналістів, педагогів.

У моєму скромному спогаді хотів би навести лише декілька фактів, що безпосередньо пов'язані з І. Гранчаком і мною. Саме І. Гранчак відіграв позитивну роль у тому, що сирохман В. Задорожний залишився працювати в Ужгородському держав-

ному університеті. А було це так. Рівно 50 років тому, на початку грудня 1967 р., проходило засідання партійного комітету університету, де серед інших стояло питання про посаду лаборанта кафедри загальної історії УжДУ, на яку претендував В. Задорожний. Вирішальне слово було за завідувачем кафедри І. Гранчаком. У своєму виступі він наголосив на наявності значного наукового потенціалу випускника історичного факультету (три особисті друковані дослідження у студентських збірниках наукових праць). Після його слів партком прийняв позитивне рішення щодо мого призначення.

Професор І. Гранчак був ініціатором мого вступу до аспірантури. Є його заслуга й у виборі мною тем як кандидатської, так і докторської дисертацій, успішно мною захищених у 1972 та в 1987 рр. на засіданнях учених рад відповідно Львівського та Київського державних університетів. Цікаво, що

першим опонентом моєї докторської дисертації був академік Ф. Шевченко – науковий керівник кандидатської дисертації І. Гранчака.

У своєму інтерв'ю з нагоди 70-річчя від дня народження І. Гранчак сказав, що любов до праці йому привили батьки, і цю любов він проніс через усе життя. «Від батьків я успадкував і повагу до людей, і шире ставлення до них» – з пошаною зауважив він.

Прикладом для мене до сьогодні залишається його працьовитість і педагогічний хист. Іван Михайлович завжди залишиться для мене педагогом високого злету, зразковим учителем і наставником. Його праці, науково-педагогічні концепції та ідеї по сьогодні згадую і застосовую у своїй повсякденній роботі зі студентами, аспірантами та викладачами. Пам'ять про цю незвичайну людину довіку житиме в моєму серці.

Микола Лошак

ІВАН ГРАНЧАК ЯК ПРОРЕКТОР УЖДУ

Коли я прийшов працювати в університет помічником проректора із заочного навчання (1968), Іван Михайлович Гранчак був уже завідувачем кафедри, доктором наук. З приходом до університету нового ректора В. Шульги (1977) ми з одним із співробітників навчальної частини, випускником аспірантури історичного факультету А. Цаповичем, знаючи, що керівник, як правило, підбирає собі нових заступників, вирішили прикинути, кого новий ректор міг би взяти у проректори з навчальної роботи (на той час в університеті таких було два). Я без варіантів назвав тодішнього декана вечірнього факультету Г. Чекрія, а А. Цапович – І. Гранчака. Ці дві постаті настільки виділялися з-поміж своїх колег, що не помітити цього було неможливо. І хоча у розстановці кадрів не все залежало від керівника, значну роль у цих питаннях відіграв партком, не минуло й року, як проректором було призначено Г. Чекрія, а ще два роки потому (вже за нового ректора) – І. Гранчака.

Ставши проректором, Іван Михайлович очолив науково-методичну раду університету. Згідно з установленим порядком, щороку в університеті проводилися науково-методичні конференції, куди на пленарні засідання з доповідями часто запрошувалися вчені з інших закладів вищої освіти. Того разу на черговому засіданні з доповіддю виступив І. Гранчак. І хоча я на той час працював в університеті вже понад десять років, можу запевнити, що такої доповіді за глибиною та широтою аналізу доти ще не чув. Мені відразу пригадалися слова одного

«класика», який, даючи оцінку геніальному російському письменнику Л. Толстому, написав: *«Какая глыба... Какой матерый человечще?»*. Ці слова повністю можна віднести й на адресу Івана Михайловича.

На підтвердження цього наведу ще й такий приклад. Коли в область прийшов новий перший секретар обкому партії і при відвідуванні університету попросив показати йому документ під назвою «Комплексна система управління якістю підготовки спеціалістів», такого в університеті не виявилось. Тодішній ректор доручив Івану Михайловичу в найкоротший термін підготувати цей документ. Він добре знав, хто найкраще може впоратися з цим завданням! І дійсно: не минуло й місяця, як документ був готовий! А це 7 немалих розділів і десятки підрозділів (273 сторінки). Майже 18 друкованих аркушів! Документ вийшов окремою книгою, і хоча відтоді минуло понад 30 років, науковці та адмінперсонал послуговуються цією книгою дотепер.

Хотілося би згадати ще один епізод, який свідчить про те, що Іван Михайлович не плазував перед *«властьпридержащими»*, а завжди мав свою думку з того чи іншого питання й намагався обґрунтовано відстоювати її. Коли 1984 р. або 1985 р. університет перевіряла комісія Міністерства вищої та середньої спеціальної освіти УРСР, яку очолював перший заступник міністра, до її складу входив і тодішній начальник відділу, відповідального за комуністичне виховання молоді, О. Стоян (до речі, майбутній голова Федерації профспілок України). Він